

กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง “ช่างสำราญ”*

THE STRATEGIES USED IN TRANSLATING CULTURAL TERMS FROM THAI TO ENGLISH: A CASE STUDY OF A THAI NOVEL TITLED “BRIGHT”

วัชรพงษ์ แจ่มประจักษ์*

Watcharapong Changprachak

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

Faculty of Humanities and Social Sciences Burapha University, Chonburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: watcharapong@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิธีการแปลคำและนำกลวิธีที่พบมาใช้ในการแปลคำทางด้านวัฒนธรรมไทยจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ จากวรรณกรรมเรื่อง “ช่างสำราญ” เป็นภาษาอังกฤษเรื่อง “Bright” ของ เลิศหล้า ภูพอกสกุล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลสำคัญได้ศึกษาจากหนังสือนวนิยายรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ประจำปี 2546 เรื่อง “ช่างสำราญ” แต่งโดยเดือนวาด พิมวนา (พิมพ์ใจ จุกลิ้น) และฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง “Bright” แปลโดย Mui Poopoksakul (เลิศหล้า ภูพอกสกุล) เครื่องมือในการวิจัย ได้ยึดแนวคิดเรื่องคำทางวัฒนธรรมของ Newmark ที่แบ่งคำทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 หมวดหมู่ คือ คำทางวัฒนธรรมด้านนิเวศ คำทางวัฒนธรรมด้านวัตถุ คำทางวัฒนธรรมด้านสังคม คำทางวัฒนธรรมด้านกระบวนการและแนวคิด และคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับอากัปกิริยา ผลการวิจัย พบว่า กลวิธีการแปลคำและนำกลวิธีที่พบมาใช้ในการแปลคำทางด้านวัฒนธรรมไทยจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ จากวรรณกรรมเรื่อง “ช่างสำราญ” เป็นภาษาอังกฤษเรื่อง “Bright” ของ เลิศหล้า ภูพอกสกุล ภายใต้แนวคิดกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมของ Baker และ Newmark มีการใช้กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น 6 กลวิธี โดยกลการใช้คำเทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทาง มากที่สุดโดยพบทั้งสิ้น 40 ครั้ง (25%) คำที่มีความหมายกว้างจำนวน 37 ครั้ง (24%) การอธิบายความด้วยคำที่เกี่ยวข้องจำนวน 36 ครั้ง (23%) คำยืม 24 ครั้ง (15%) การอธิบายความด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องจำนวน 16 ครั้ง (10%) และการแปลตรงตัวจำนวน 5 ครั้ง (3%) สามารถนำกลวิธีการแปลที่พบมาใช้เป็นแนวทางในการแปลคำทางวัฒนธรรมในบริบทต่าง ๆ และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนวิชาการแปลได้ต่อไป

คำสำคัญ: กลวิธีการแปล, คำทางวัฒนธรรม, ภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

Abstract

This study aims to investigate the translation strategies in word level and their application in rendering cultural terms from Thai to English from the novel "Chang Samran" and its translated version titled "Bright" by Lertlah Poopoksakul. This is a qualitative study. The primary data utilized

* Received March 29, 2023; Revised April 14, 2023; Accepted May 16, 2023

in this study are from the 2003 S.E.A Write Awarded novel, "Chang Samran," by Duanwad Pimwana (Pimjai Juklin), and its English translation titled "Bright," by Lertlah Poopoksakul. The theoretical framework proposed by Newmark, which categorizes cultural words into five groups, including ecology, material culture, social culture, organization, customs, and ideas, gestures and habits, serves as the basis for this study. The study found that the translation strategies used in rendering cultural terms from Thai to English from the novel "Chang Samran" and its translated version titled "Bright" by Lertlah Poopoksakul involved six strategies, according to the conceptual framework of translation strategies of cultural terms proposed by Newmark and Baker. The study found that the translation strategies employed in the rendering of cultural terms from Thai to English in "Chang Samran" involved six strategies. The most frequently used strategy was cultural substitution, which was used 40 times (25%). The use of more generic words was found 37 times (24%), followed by paraphrasing with related words, which was found 36 times (23%). Additionally, the use of loan words was found 24 times (15%), followed by paraphrasing with unrelated words, which was found 16 times (10%), and direct translations, which was found 5 times (3%). These translation strategies can be utilized as a guide for translating cultural words in various contexts and can also serve as a useful tool for teaching and learning translation.

Keyword: translation strategies, cultural terms, Thai to English

บทนำ

การแปลนับเป็นการสื่อสารประเภทหนึ่งที่ใช้ในกระบวนการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพราะการแปลนั้นคือการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง โดยนักวิชาการด้านการแปลทั้งหลายได้ให้คำจำกัดความของการแปลไว้นานา ดังเช่น Newmark ได้จำกัดความคำว่าการแปลไว้ว่า “การแปล คือการถ่ายทอดความหมายจากข้อความของภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งให้สมดังเจตนาของผู้เขียน” (Newmark, P. , 1988) ในขณะที่ Hatim and Munday ได้เสนอว่าการแปล คือ กระบวนการในการถ่ายทอดข้อความจากภาษาต้นฉบับไปสู่อีกภาษาเป้าหมาย (Hatim, B. and J. Munday, 2004) และศาสตราจารย์ ดร.สิทธา พินิจภูวดล กล่าวว่า “การแปล คือ การถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยรักษารูปแบบ คุณค่า และความหมายใน ข้อความเดิมไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งความหมายแฝง ซึ่งได้แก่ ความหมายทางวัฒนธรรม ประชญา ความคิด ความรู้สึก ฯลฯ” (สิทธา พินิจภูวดล, 2542) จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการแปลนั้นให้ความสำคัญในการถ่ายทอดความหมายเป็นหลักซึ่งการที่จะถ่ายทอดความหมายให้ได้ครบถ้วนนั้นเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนเพราะผู้แปลต้องนำเสนอเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมหนึ่งให้ผู้รับสารที่อยู่ต่างสังคมและวัฒนธรรมเข้าใจได้ ซึ่งความท้าทายนี้ปรากฏอยู่ในการแปลอยู่เนื่อง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแปลงานวรรณกรรม

ปัจจุบันนี้วรรณกรรมไทยหลายเรื่องได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ดังที่ วราพัชร ชาลีกุลและसानุช เสกขุนทด ณ กลาง พบว่า นวนิยายที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ มักเป็นวรรณกรรมที่ดีและมีคุณค่าเช่น เรื่องเวลาในขวดแก้ว ที่ได้รับการแปลเป็นภาษาญี่ปุ่น ฝรั่งเศสและอังกฤษ นอกจากนี้ยังพบว่า มีการแปลวรรณกรรม อาทิ ผู้ดี (Noblesse oblige) ของ ดอกไม้สด ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน (Democracy, Shaken & Stirred) ของ วินทร์ เลียววาริณ ลูกอีสาน (Child of the A Northeast) ของ คำพูน บุญทวี ละครแห่งชีวิต (The circus of life) ของ หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รัชพัฒน์ โดยวรรณกรรมทั้งหลายทำหน้าที่ในการเล่าเรื่องราวและถ่ายทอดภาพของสังคมและวัฒนธรรมไทยออกมาให้อ่านหรือผู้รับสารได้ตีความและเรียนรู้ (วราพัชร ชาลีกุลและ

สาธุ เสกขุนทด ณ ถลาง, 2562)

หนึ่งในวรรณกรรมไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษที่สะท้อนภาพสังคมไทยได้อย่างเด่นชัดเรื่องหนึ่งคือ เรื่อง “ช่างสำราญ” ของ เดือนวาด พิมวนา (พิมใจ จุกลิน) ที่บอกเล่าเรื่องราวสังคมและวัฒนธรรมไทยผ่านสายตาของตัวละครที่ชื่อว่า กำพล ช่างสำราญ เด็กชายที่พ่อทิ้งไว้ในชุมชนแห่งหนึ่ง ให้อาศัยกินอยู่หลับนอนกับบ้านโน้นที่บ้านนั้นที่ เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องการเดินทางชีวิตของเด็กชายกำพล และสภาพสังคมที่เกิดขึ้นรอบตัวอันเป็นภาพสะท้อนของสังคมไทยอันมีเรื่องราวของการดำเนินชีวิตและการเอาตัวรอดของเด็กชายที่ไร้เดียงสาผู้ซึ่งเปี่ยมด้วยความหวังว่าสักวันหนึ่งพ่อจะมารับเขากลับไป โดยมีการเล่าเรื่องเป็นตอน ๆ และจบในแต่ละบท

วรรณกรรมเรื่อง “ช่างสำราญ” ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ประจำปี 2546 และได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษในชื่อ “Bright” โดย เลิศหล้า ภูพสกกุล ซึ่งนับว่าเป็นความท้าทายในการถ่ายทอดเรื่องราวจากภาษาไทยไปเป็นภาษาอังกฤษโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยไปเป็นภาษาอังกฤษ ด้วยเหตุที่วัฒนธรรมของแต่ละชาติย่อมมีความเป็นเอกลักษณ์และมีความเฉพาะตัวเป็นอย่างมาก ดังที่ สุพรรณิ ปันมณี ได้กล่าวไว้ว่าการแปลสิ่งที่ไม่ปรากฏในภาษาฉบับแปลนั้นเป็นสิ่งที่ยากและมักก่อปัญหาให้กับนักแปล (สุพรรณิ ปันมณี, 2557) และเรื่องราวที่เกิดขึ้นในหนังสือ “ช่างสำราญ” ก็เป็นเรื่องราวที่บอกเล่าชีวิตที่หลากหลายในชุมชนเล็ก ๆ แห่งหนึ่งซึ่งการถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมก็ย่อมไม่ใช่สิ่งที่กระทำได้ง่าย เพราะการสื่อสารให้ผู้รับสารที่อยู่ต่างวัฒนธรรมเข้าใจเรื่องราวหรือคำศัพท์คำใดคำหนึ่งได้ย่อมต้องใช้กลวิธีที่แนบเนียนและละเอียดอ่อน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม จากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง “ช่างสำราญ” เพื่อศึกษากลวิธีการแปลคำและนำกลวิธีที่พบมาใช้ในการแปลคำทางด้านวัฒนธรรมไทยจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษจากวรรณกรรมเรื่อง “ช่างสำราญ” เป็นภาษาอังกฤษเรื่อง “Bright” ของ เลิศหล้า ภูพสกกุล เพราะช่วยให้สามารถเข้าใจวิธีการสื่อสารด้วยการแปลในกรณีของการที่ต้องนำเสนอคำหรือข้อความที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการแปลคำและนำกลวิธีที่พบมาใช้ในการแปลคำทางด้านวัฒนธรรมไทยจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ จากวรรณกรรมเรื่อง “ช่างสำราญ” เป็นภาษาอังกฤษเรื่อง “Bright” ของ เลิศหล้า ภูพสกกุล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ข้อมูลสำคัญ ได้ศึกษาจากหนังสือนวนิยายรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ประจำปี 2546 เรื่อง “ช่างสำราญ” โดยเดือนวาด พิมวนาและฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง “Bright” แปลโดย Mui Poopoksakul (เลิศหล้า ภูพสกกุล)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้จัดทำคู่มือการแปลคำทางด้านวัฒนธรรมไทย-อังกฤษ โดยยึดแนวคิดเรื่องคำทางวัฒนธรรมของ Newmark ที่แบ่งคำทางวัฒนธรรม (Newmark, P. , 1988)
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 5 หมวดหมู่ ดังนี้ 1) คำทางวัฒนธรรมด้านนิเวศ ได้แก่ พืชพันธุ์สัตว์ประจำถิ่น ลม ที่ราบ เนินเขา 2) คำทางวัฒนธรรมด้านวัตถุ ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า บ้านเรือน และเมือง และการขนส่ง 3) คำทางวัฒนธรรมด้านสังคม ได้แก่ อาชีพ การงาน การทำงาน การละเล่นและงานอดิเรก 4) คำทางวัฒนธรรมด้านกระบวนการและแนวคิด ได้แก่ ขั้นตอน แนวคิด การเมืองและการปกครอง ศาสนาและศิลปะ และ 5) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับอากัปกริยา

วิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาทวิวิธีการแปลทางวัฒนธรรมจำนวนทั้งสิ้น 158 คำ โดยอาศัยแนวคิดเรื่องทวิวิธีการแปลของนักวิชาการด้านการแปล ได้แก่ Mona Baker Peter Newmark Beekman & Collopy และสุพรรณิ ปิ่นมณี (Baker, M., 2011); (Newmark, P. , 1988); (Beekman, J. and Callow, J., 1974); (สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2557)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ทวิวิธีการแปลคำและนำทวิวิธีที่พบมาใช้ในการแปลคำทางด้านวัฒนธรรมไทยจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ จากวรรณกรรมเรื่อง “ช่างสำราญ” เป็นภาษาอังกฤษเรื่อง “Bright” ของ เลิศหล้า ภูวกสกุล สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประเภทของคำทางวัฒนธรรมที่พบในการแปลวรรณกรรมเรื่อง “ช่างสำราญ”

ประเภทคำทางวัฒนธรรม	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
คำทางวัฒนธรรมด้านวัตถุ	75	47
คำทางวัฒนธรรมด้านกระบวนการและแนวคิด	28	18
คำทางวัฒนธรรมด้านสังคม	24	15
คำทางวัฒนธรรมด้านอากัปกิริยา	18	11
คำทางวัฒนธรรมด้านนิเวศ	13	8
รวม	158	100

1. คำทางวัฒนธรรมด้านวัตถุพบทั้งสิ้น 75 คำ เช่น ปิ่นโต ระนาด เรียงเบอร์
2. คำทางวัฒนธรรมด้านกระบวนการและแนวคิด พบจำนวน 28 คำเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการบริหาร ศาสนาศิลปะ เช่น พระลงสวด รตนน้ำมันต์
3. คำทางวัฒนธรรมด้านสังคมพบจำนวน 24 คำ เช่น จ๊ะเอ๋ เล่นซ่อนแอบ
4. คำทางวัฒนธรรมด้านอากัปกิริยาพบจำนวน 18 คำ เช่น ย่างสามชუმ ไหว้
5. คำทางวัฒนธรรมด้านนิเวศ พบจำนวน 13 คำ เช่น ฝรั่งขึ้นก ผักบุ้ง ตะขบ

เมื่อจัดหมวดหมู่คำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทแปลเป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ทวิวิธีการแปลที่มีการใช้ในการถ่ายทอดความหมายของคำทางวัฒนธรรม โดยเรียงลำดับจากทวิวิธีการแปลที่มีการใช้มากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ทวิวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม

ทวิวิธีการแปล	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
การใช้คำเทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทาง	40	25
การใช้คำที่มีความหมายกว้าง	37	24
การอธิบายความโดยใช้คำที่เกี่ยวข้อง	36	23
การใช้คำยืม	24	15
การอธิบายความโดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้อง	16	10
การแปลตรงตัว	5	3
รวม	158	100

1. การใช้คำเทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทาง เกิดขึ้นเมื่อผู้แปลต้องแปลคำหรือข้อความที่มีความเฉพาะเจาะจงด้านวัฒนธรรมไทย อาทิ คำที่เกี่ยวกับอาหาร หรือเครื่องแต่งกาย ผู้แปลจะเลือกใช้คำหรือวลีที่มีอยู่แล้วในภาษาปลายทางซึ่งในที่นี้ก็คือภาษาอังกฤษในการถ่ายทอดความหมาย ทั้งนี้คำนั้น ๆ อาจไม่สามารถถ่ายทอดความได้เท่าเทียมกับต้นฉบับอย่างสมบูรณ์แบบแต่สามารถใช้ในการสื่อสารได้อย่างราบรื่น โดย

กลวิธีการแปลโดยใช้คำเทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาอังกฤษนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำหรือวลีทางวัฒนธรรมได้โดยอาศัยการอ้างอิงจากสิ่งที่ผู้อ่านคุ้นเคยหรือรู้จักดีอยู่แล้วในวัฒนธรรมของตน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ากลวิธีการแปลโดยใช้คำเทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทางมีจำนวนความถี่ในการใช้ทั้งสิ้น 40 ครั้ง (25%) ซึ่งนับว่าเป็นกลวิธีการแปลที่มีความถี่ในการใช้มากที่สุด โดยมีตัวอย่างจากการศึกษา ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

เพื่อนบ้านใจดีอีกรายหนึ่งพาเข้าบ้าน ยืนจานข้าวโปะไข่เจียวหอมฉุยให้ตรงหน้า หน้า 26

She stuck a plate of rice topped with **an omelet** in front of his face. Page 10

ไข่เจียว เป็นอาหารจานด่วนในวัฒนธรรมไทย ดังที่พจนานุกรมไทยได้ให้คำนิยามว่า ไข่ที่ตีไข่แดงกับไข่ขาวให้เข้ากันแล้วทอดน้ำมัน ผู้แปลใช้วิธีการสรรคำที่สามารถเทียบเคียงกับสิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาฉบับแปลโดยเลือกคำว่า omelet ที่พจนานุกรม Cambridge (Cambridge University Press, 2022) ให้ความหมายว่า “a dish made by mixing eggs together and frying them, often with small pieces of other food such as cheese or vegetables” หมายถึงไข่ทอดที่ผสมไปด้วยผักและชีส ซึ่งมีความแตกต่างกับไข่เจียวที่ปรากฏในวัฒนธรรมไทยที่ไม่ใส่ชีส ลงไปและมักไม่ใส่ผักลงไป แม้จะมีความแตกต่างกันบ้างแต่การเทียบเคียงทางวัฒนธรรมสามารถสื่อสารกับผู้อ่านได้เนื่องจากสามารถสื่อว่าเป็นอาหารจานไข่ที่ทำง่ายๆด้วยความรวดเร็วเพื่อบรรเทาความหิวของเด็กน้อย

การใช้คำที่มีความหมายเทียบเคียงกันทางวัฒนธรรมนั้นช่วยให้บทแปลสามารถถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมไปสู่ผู้อ่านได้ถึงแม้ว่าความหมายจะไม่ตรงตามต้นฉบับในทุกๆ มิติแต่ก็สามารถถ่ายทอดสารได้และทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกและเกิดการรับรู้ไปในทิศทางเดียวกับสารที่ปรากฏในต้นฉบับภาษาไทยได้

2. การใช้คำที่มีความหมายกว้าง เป็นกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้เมื่อต้องเผชิญหน้ากับการแปลคำที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยโดยที่คำนั้นๆ ไม่ได้มีความสำคัญในการดำเนินเรื่องมากนัก ผู้แปลเลือกใช้คำในภาษาอังกฤษที่มีความหมายกว้างกว่าหรือคำที่มีความหมายทั่วไปกว่า และมีความเฉพาะเจาะจงน้อยกว่ามาใช้ในการถ่ายทอดความหมาย จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าการใช้คำที่มีความหมายกว้างเป็นกลวิธีการแปล ที่มีการใช้บ่อยเป็นอันดับที่สองโดยมีความถี่ในการใช้ 37 ครั้ง (ร้อยละ 24) การใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับเป็นกลวิธีการแปลที่ผู้แปลจะเลือกใช้คำสามัญหรือคำที่ให้ภาพกว้างในการถ่ายทอดความหมายของคำทางวัฒนธรรม อาทิ คำที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของ (พบว่ามีความถี่ในการใช้ 12 ครั้ง) และคำทางวัฒนธรรมด้านนิเวศที่เกี่ยวข้องกับชื่อพันธุ์พืชต่างๆ (พบว่ามีความถี่ในการใช้ 12 ครั้ง) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าการใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

เมื่อกลับมาถึงวัด วาง**ปิ่นโต**แล้วเด็กชายจุกก็วิ่งหนีไปทันที น. 107

Once they'd returned, Juk immediately put the **lunchbox** down and ran off. P. 93

ปิ่นโต เป็นเครื่องใช้ที่พบในสังคมโลกตะวันออกเป็นหลัก พจนานุกรมไทยได้ให้ความหมายว่า ภาชนะสำหรับใส่ของกิน ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ มีหูร้อยหิ้วได้, ลักษณะนามว่า เถา เช่น ปิ่นโต ซึ่งลักษณะสำคัญของ ปิ่นโต คือการที่มีลักษณะเป็นภาชนะที่ซ้อนกันหลายชั้น ผู้แปลเลือกถ่ายทอดความหมายโดยใช้คำว่า lunchbox ที่พจนานุกรม Cambridge (Cambridge University Press, 2022) ให้ความหมายว่า *a box in which your lunch can be carried to work, school, (กล่องใส่อาหาร)* ซึ่งเป็นการใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับว่าเป็นภาชนะอย่างหนึ่งใช้สำหรับใส่อาหารมีหลายชั้น โดยเมื่อพิจารณาจากบริบทพบว่าการถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมโดยใช้คำที่มีความหมายกว้าง ๆ ก็เพียงพอในการสื่อสารแล้ว

การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างนับเป็นกลวิธีการแปลรูปแบบหนึ่งซึ่งช่วยให้การสื่อสารด้านการแปลสัมฤทธิ์ผลและช่วยทำให้บทแปลมีความกระชับไม่เยิ่นเย้อเพราะมักเป็นการถ่ายทอดความหมายด้วยการเลือกใช้คำเพียงคำเดียวสั้น ๆ ทำให้ตัวบทและเนื้อหาสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

3. การอธิบายความโดยใช้คำที่เกี่ยวข้อง เกิดขึ้นในกรณีที่ผู้แปลไม่สามารถหาคำในภาษาอังกฤษที่สามารถถ่ายทอดความหมายของคำทางวัฒนธรรมจากต้นฉบับภาษาไทยได้ โดยที่คำนั้นๆมีความสำคัญต่อเนื้อหาของเรื่องมากๆ และมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้กับผู้รับสารว่าสิ่งนั้นๆหรือคำนั้นๆหมายถึงอะไร ผู้แปลจึงต้องอาศัยการอธิบายความในถ่ายทอดความหมายของคำนั้นๆ โดยการอธิบายความนั้นจะมีการใช้คำที่มีความเกี่ยวข้องกับคำที่ปรากฏในต้นฉบับร่วมกับคำอธิบายอื่นๆเพื่อช่วยสร้างความหมายหรือความเข้าใจให้กับผู้อ่าน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ามีการแปลด้วยการอธิบายความมักเกิดขึ้นกับคำทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำทางวัฒนธรรมด้านวัตถุ (ความถี่ที่ใช้จำนวน 11 ครั้ง) และคำทางวัฒนธรรมที่มักเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆหรือคำที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา (ความถี่ที่ใช้จำนวน 11 ครั้ง) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ามีความถี่ในการใช้กลวิธีนี้อยู่ที่อันดับสามจำนวน 36 ครั้ง (ร้อยละ 23) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

จากนั้นรดน้ำสังข์ หน้า 143

Then the guests lined up to pour water from the ceremonial conch shell over the couple's hands. page 131

คำ รดน้ำสังข์ เป็นคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีการแต่งงานของไทยซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ ผู้แปลจึงถ่ายทอดออกมาโดยการอธิบายความซึ่งเป็นการบอกลักษณะกริยาอาการในการดำเนินกิจกรรมรดน้ำสังข์ อันจะช่วยให้ผู้อ่านที่อยู่ต่างวัฒนธรรมเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องได้

การแปลโดยกลวิธีการอธิบายโดยใช้คำที่เกี่ยวข้องช่วยสร้างความหมายและความเข้าใจต่อเนื้อหาให้กับผู้อ่านได้เป็นอย่างดีเพราะเป็นการบอกเล่าลักษณะหรือหน้าที่ที่คำนั้น ๆ มี ในวัฒนธรรมไทยให้กับผู้อ่าน ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการแปลที่ช่วยให้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมสัมฤทธิ์ผลได้เป็นอย่างดี

4. การใช้คำยืม คือการที่ผู้แปลนำคำจากภาษาไทยในต้นฉบับมาใช้ในบทแปลภาษาอังกฤษโดยตรงด้วยการถ่ายเสียงออกมาซึ่งนับว่าเป็นการแปลตรงตัวและตรงตามต้นฉบับที่สุดและเป็นกลวิธีการแปลที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมต่างๆได้โดยอ้างอิงจากคำยืมที่ปรากฏในบทแปล อาทิ “เสื่อคอกระเช้า” ผู้แปลก็ถ่ายทอดความหมายว่า “kawgrachow top” การถ่ายทอดความหมายเช่นนี้ทำให้ผู้รับสารสามารถสืบค้นข้อมูลของคำว่า “kawgrachow” ต่อไปได้ โดยกลวิธีการแปลโดยการใช้คำยิมนั้นมักมีการใช้ร่วมกับการเพิ่มการอธิบายความเพื่อช่วยสร้างความหมายให้คำยิมนั้นๆ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ามีการใช้กลวิธีการใช้คำยืมในการแปลคำทางวัฒนธรรมมีถี่ในการใช้ 24 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 15 โดยใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมด้านวัตถุ 19 ครั้ง โดยสามารถยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

รอนระนาดหยุดโหมโรงจึงได้ยินชื่อตัวเอง หน้า 62

she realized that she was being paged only when the ranat xylophone stopped playing— page 46

ระนาด พจนานุกรมไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี มีลูกและเสียงเรียงต่อกันอยู่บนราง มีหลายแบบ มีไม้ตีคู่หนึ่ง เรียกว่า ไม้ระนาด ซึ่งนับเป็นเครื่องดนตรีไทยจึงเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏในวัฒนธรรมต่างชาติต่างสังคม ผู้แปลจึงใช้คำยืมในการถ่ายทอดความหมายเพื่อรักษาสารของต้นฉบับให้คงอยู่ไว้ไม่มีการคลาดเคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงไปจากต้นฉบับ โดยในการใช้คำยืมผู้แปลได้เพิ่มความคำว่า xylophone ซึ่งพจนานุกรม Cambridge (Cambridge University Press, 2022) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“a musical instrument consisting of flat wooden bars of different lengths that are hit with sticks” อันเป็นความหมายที่ช่วยทำให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายของ ระนาด ได้เนื่องจากระนาด เป็นเครื่องตีและมีลักษณะคล้ายกับ xylophone

การใช้คำยืมเป็นกลวิธีที่ใช้ในการถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมเมื่อผู้แปลไม่สามารถหาคำมาเทียบเคียงได้ โดยเป็นการนำคำทางวัฒนธรรมจากต้นฉบับมาใช้ในภาษาฉบับแปลโดยตรงซึ่งเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้รับสารทราบได้ทันทีว่าคำคำนี้เป็นคำที่ปรากฏในเฉพาะวัฒนธรรมของผู้เขียน

5. การอธิบายความโดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้อง คือกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้เมื่อคำที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับไทยไม่เป็นที่รู้จักในสังคมหรือวัฒนธรรมของผู้ที่ใช้ภาษาอื่น ผู้แปลจึงใช้การอธิบายความเพื่อถ่ายทอดความหมายของคำทางวัฒนธรรม โดยการอธิบายความนี้ไม่มีคำใดๆที่เกี่ยวข้องกับคำที่ปรากฏในต้นฉบับ จากการศึกษาพบว่าการแปลโดยกลวิธีอธิบายความโดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นกลวิธีการแปลที่มีความถี่ในการใช้เป็นอันดับที่ห้ามีความถี่ที่ใช้จำนวน 16 ครั้ง (ร้อยละ 10) ทั้งนี้ผู้แปลสามารถใช้การอธิบายสั้นๆหรือยาวก็ได้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของคำทางวัฒนธรรมที่มีต่อการดำเนินเรื่อง จากการศึกษาพบแปลครั้งนี้พบว่าการใช้การอธิบายความโดยไม่มีคำที่เกี่ยวข้องกับต้นฉบับเลยดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

ถ้ามีคนพิมพ์เรียงเบอร์ได้ ขายที่นี้ได้ หน้า 51

If we could get someone to print **sheets with the results**, we could just sell them here.
page 35

จากตัวอย่างพบว่าการถ่ายทอดคำว่า “เรียงเบอร์” โดยอธิบายความว่า sheets with the results ซึ่งให้ความหมายว่าเป็นแผ่นกระดาษที่แจ้งผลรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาลซึ่งไม่มีความหมายใดเกี่ยวข้องกับ “เรียงเบอร์” ในภาษาไทย แต่สามารถสื่อสารได้ตรงตามความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารกับผู้อ่าน การใช้กลวิธีการอธิบายความเช่นนี้จึงส่งผลให้การสื่อสารด้วยการแปลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การแปลคำทางวัฒนธรรมโดยการอธิบายความโดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นการช่วยสร้างความหมายให้กับผู้อ่านหรือผู้รับสารได้เป็นอย่างดีเพราะการอธิบายว่าสิ่งนั้นหรือของนั้นมีลักษณะหรือมีหน้าที่ใดๆย่อมช่วยสร้างความเข้าใจให้กับผู้อ่านและทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจตัวบทและจินตนาการถึงเรื่องราวที่กำลังดำเนินอยู่ได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น

6. การแปลตรงตัว คือ กลวิธีการแปลที่ผู้แปลสามารถถ่ายทอดความหมายจากต้นฉบับภาษาไทยไปเป็นภาษาอังกฤษได้แบบคำต่อคำโดยมักเกิดขึ้นเมื่อคำที่ปรากฏในต้นฉบับภาษาไทยและคำในภาษาอังกฤษมีความหมายและบ่งชี้ถึงสิ่งสิ่งเดียวกัน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ากลวิธีการแปลตรงตัวเป็นกลวิธีการแปลที่มีการใช้น้อยที่สุด โดยมีความถี่ 5 ครั้ง (ร้อยละ 3) เนื่องจากคำทางวัฒนธรรมมักเป็นคำที่ปรากฏเฉพาะในสังคมหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งเป็นเฉพาะดังนั้นโอกาสที่คำที่มีความเฉพาะเจาะจงเช่นนี้จะสามารถสื่อสารได้ตรงไปตรงมาชนิดคำต่อคำจึงเป็นไปได้ยาก โอกาสในการใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวจึงเกิดได้น้อยกว่ากลวิธีอื่นๆ จากการศึกษาพบแปลเรื่อง Bright พบว่า มีการใช้กลวิธีการแปลตรงตัวในการแปลคำศัพท์สั้นๆที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมน้อยกว่าคำศัพท์อื่นๆ เช่นคำ “ห่วยไต่ดิน” ซึ่งเป็นเรื่องของสิ่งของที่ปรากฏในวัฒนธรรมไทย ผู้แปลสามารถแปลตรงตัวว่า “underground lottery” ได้เพราะคำศัพท์จากต้นฉบับสื่อสารและมีแนวคิดเดียวกันกับคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ามีตัวอย่างการแปลตรงตัวดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

ครับ แล้วก่อนเล่นลูกเต้ หน้า 131

Yeah. And before **bouncy balls**. Page 119

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพูดคุยกันระหว่างเด็กชายกำพล ตัวเอกของเรื่องที่กำลังเล่าถึงของเล่นที่ เด็ก ๆ เล่นกันที่โรงเรียนของเขาซึ่งก็คือลูกเต๋ที่เป็นลูกพลาสติกกลมเต่งได้สูง โดยคำว่า “ลูก” ในภาษาไทยนั้นสามารถใช้เรียกสิ่งที่มีสัณฐานกลม ๆ ซึ่งก็ตรงกับคำว่า “ball” ในภาษาอังกฤษ และคำว่า “เต่ง” ที่มีความหมายว่ากระดอน ในภาษาไทยก็ตรงกับคำว่า “bounce หรือ bouncy” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเห็นได้ว่าคำในต้นฉบับภาษาไทยและคำในฉบับแปลภาษาอังกฤษมีแนวคิดและความหมายตรงกันพอดี ผู้แปลจึงสามารถใช้กลวิธีการแปลตรงตัวได้

การแปลตรงตัวเป็นกลวิธีที่ช่วยให้ผู้แปลถ่ายทอดความหมายของคำทางวัฒนธรรมไปยังผู้รับสารได้โดยผู้แปลแปลตรงตัวแบบคำต่อคำซึ่งกลวิธีการแปลนี้ใช้ในกรณีที่คำในภาษาต้นฉบับและคำในภาษาฉบับแปลมีความหมายและแนวคิดตรงกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ กลวิธีการแปลคำและนำกลวิธีที่พบมาใช้ในการแปลคำทางด้านวัฒนธรรมไทยจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ จากวรรณกรรมเรื่อง “ช่างสำราญ” เป็นภาษาอังกฤษเรื่อง “Bright” ของ เลิศหล้า ภูพุกสกุล ภายใต้แนวคิดกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมของ Baker และ Newmark พบว่า มีการใช้กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น 6 กลวิธี โดยกลการใช้คำเทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทาง มากที่สุดโดยพบทั้งสิ้น 40 ครั้ง (25%) คำที่มีความหมายกว้างจำนวน 37 ครั้ง (24%) การอธิบายความด้วยคำที่เกี่ยวข้องจำนวน 36 ครั้ง (23%) คำยืม 24 ครั้ง (15%) การอธิบายความด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องจำนวน 16 ครั้ง (10%) และการแปลตรงตัวจำนวน 5 ครั้ง (3%) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตตกาญจน์ สารวิงษ์ และคณะ ที่ศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของวรรณกรรมเรื่อง The Great Gatsby พบว่า ศ.ปรารค์ ใช้การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเทียบเคียงมากที่สุด (จิตตกาญจน์ สารวิงษ์ และคณะ, 2564) เมื่อพิจารณาการแปลคำทางวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ พบว่า มีการแปลคำทางวัฒนธรรมด้านวัตถุซึ่งมีการใช้กลวิธีการแปลด้วยการอธิบายความโดยใช้คำที่เกี่ยวข้องมากที่สุดจำนวน 20 ครั้ง (26.66%) รองลงมาได้แก่ การยืมคำที่มีการใช้จำนวนทั้งสิ้น 19 ครั้ง (25.33%) การใช้คำเทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทางมีการใช้ไปทั้งสิ้น 17 ครั้ง (22.66%) ในขณะที่กลวิธีการแปลที่ใช้น้อยที่สุดได้แก่ การแปลตรงที่มีการใช้ไปทั้งสิ้น 3 ครั้ง (4%) ในหมวดคำทางวัฒนธรรมด้านกระบวนการและแนวคิด พบว่า มีการใช้กลวิธีการอธิบายความโดยใช้คำที่เกี่ยวข้องมากที่สุดจำนวน 11 ครั้ง (39.28%) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราพัชร ชาลีกุลและसानุช เสกขุนทด ณ ถลาง ที่พบว่ากลวิธีการแปลที่พบมากที่สุดในการแปลคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมนั้นคือการอธิบายความ (วราพัชร ชาลีกุลและसानุช เสกขุนทด ณ ถลาง, 2562) กลวิธีการแปลที่ใช้น้อยที่สุดคือการแปลตรงที่มีการใช้จำนวน 1 ครั้ง (3.57%) ในหมวดคำทางวัฒนธรรมด้านอากัปกิริยา พบว่า มีการใช้กลวิธีการอธิบายความโดยคำที่ไม่เกี่ยวข้องมากที่สุดจำนวน 8 ครั้ง (44.44%) โดยไม่ พบว่า มีการใช้กลวิธีการแทนที่ทางวัฒนธรรมและการแปลตรง เมื่อพิจารณาการแปลคำทางวัฒนธรรมด้านสังคม พบว่า มีกลวิธีการแปลที่ใช้นามากที่สุดคือการแทนที่ทางวัฒนธรรมที่มีการใช้ไป 13 ครั้ง (24.16%) โดยไม่มีการใช้คำยืม ในขณะที่การแปลคำทางวัฒนธรรมด้านอากัปกิริยา พบว่า มีการใช้กลวิธีการแปลด้วยการอธิบายความโดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้องมีจำนวนความถี่ในการใช้มากที่สุดจำนวน 8 ครั้ง (44.44%) โดยไม่ปรากฏว่ามีการใช้กลวิธีการแปลด้วยการเทียบเคียงทางวัฒนธรรมและการแปลตรงตัว และแปลคำทางวัฒนธรรมด้านนิเวศ นั้นผู้แปลใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับจำนวน 9 ครั้ง (69.23%) ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีนี้ในการแปลชื่อพันธุ์พืช สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อธิศา งามศรี ที่พบว่า หนึ่งในสามกลวิธีการแปลที่ใช้นามากที่สุดในการแปลชื่อเฉพาะพืชคือการใช้คำที่มีความหมายกว้างขึ้น (อธิศา งามศรี, 2560) ผลการศึกษาค้นนี้สามารถนำ

กลวิธีการแปลที่พบมาใช้เป็นแนวทางในการแปลคำทางวัฒนธรรมในบริบทต่าง ๆ และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนวิชาการแปลได้ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า กลวิธีการแปลคำและนำกลวิธีที่พบมาใช้ในการแปลคำทางด้านวัฒนธรรมไทยจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ จากวรรณกรรมเรื่อง “ช่างสำราญ” เป็นภาษาอังกฤษเรื่อง “Bright” ของ เลิศหล้า ภูพทสกุล ผู้แปลใช้กลวิธีการแปล 6 กลวิธี ที่แตกต่างกันออกไปตามประเภทของคำทางวัฒนธรรม โดยพบว่าเมื่อคำทางวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่องน้อยหรือไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินเรื่อง เช่น ชื่อขนมต่าง ๆ ผู้แปลจะเลือกใช้กลวิธีการแปลที่กระชับเช่นการใช้คำที่มีความหมายกว้าง หรือการใช้คำเทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทาง ในขณะที่เมื่อคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏมีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องมากและส่งผลกระทบต่อผู้รับสารในการทำความเข้าใจกับเนื้อหา เช่น พิธีและกิจกรรมต่าง ๆ ในงานแต่งงานที่ปรากฏในบท “มงคลสมรส” ผู้แปลก็จะเลือกใช้กลวิธีอธิบายความทั้งการอธิบายความด้วยคำที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการใช้คำยืมร่วมกับการอธิบายความซึ่งช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น การใช้กลวิธีการถ่ายทอดความหมายที่แตกต่างกันแสดงให้เห็นว่าผู้แปลให้ความสำคัญในการถ่ายทอดความหมายและตระหนักรู้ถึงความราบรื่นในการเล่าเรื่องของเนื้อหาในต้นฉบับที่เป็นงานวรรณกรรมและมุ่งเน้นเพื่อความบันเทิงแก่ผู้อ่าน การสรรวิธีการแปลช่วยให้บทแปลอ่านแล้วมีความรื่นไหล ผู้อ่านอ่านแล้วไม่รู้สึกรำคาญบทแปลมีการอธิบายความที่มากจนส่งผลกระทบต่อการดำเนินเรื่องซึ่งจะส่งผลให้บทแปลขาดความงามทางวรรณศิลป์ กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยการใช้คำเทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทางเป็นกลวิธีที่ใช้บ่อยที่สุด ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่า เห็นควรเสนอให้มีการศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในงานวิชาการหรือเอกสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาว่าการแปลโดยการใช้เทียบเคียงกับคำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทางยังเป็นวิธีที่มีความถี่ในการใช้มากที่สุดหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทอดความหมายของคำทางวัฒนธรรมในสารรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิตตภาณูจน์ สารวิงษ์ และคณะ. (2564). การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของวรรณกรรมเรื่อง *The Great Gatsby* แปลโดยชลลดา ไพบูลย์สิน และศ.ปรางค์. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลภาษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วราพัชร ชาลีกุลและसानุช เสกขุนทด ณ ถลาง. (2562). กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ: กรณีศึกษาเรื่อง เรื่องของจัน ดารา แต่งโดย อุษณา เพลิงธรรม. วารสารวจนะ, 7(1), 1-20.
- สิทธา พินิจภูวดล. (2542). คู่มือนักแปลอาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- สุพรรณิ ปิ่นมณี. (2557). การแปลขั้นสูง. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อติศา งามศรี. (2560). กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่พบในบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง “ครูบ้านนอก” โดย คำหมาน คนโค. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลภาษาอังกฤษและไทย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Baker, M. (2011). In Other Words: A Course Book on Translation (2nd ed.). London: Routledge.

- Beekman, J. and Callow, J. (1974). *Translating the Word of God*. Michigan: Zondervan Publishing House.
- Cambridge University Press. (2022). *Cambridge Dictionary*. Retrieved August 22, 2022, from <https://dictionary.cambridge.org/>
- Hatim, B. and J. Munday. (2004). *Translation: An advanced resource book*. London and New York: Routledge.
- Newmark, P. . (1988). *A Textbook of Translation*. Hertfordshire: Prentice Hall.